

70 år siden krigens slutt

Tvangsevakuering og brenning av Finnmark og Nord-Troms var den største katastrofen i Norge under 2. verdenskrig. De tyske okkupantene tvangsevakuerte 55 000 innbyggere og brant ned 17 000 bygninger og alt annet som kunne nyttiggjøres.

Den 8.mai 1945 jublet folk i gatene og det norske flagget ble heist. Men Nord-Troms og store deler av Finnmark var øde. For befolkninga som hadde bodd her, var ikke krigen over før gjenreisninga var gjort. Først og fremst måtte det reises hus. Det var ikke enkelt i ei tid det var mangel på alt. Håndverkere var det få av og byggematerialer var rasjonert om en i det hele tatt kunne få varene frem. Infrastrukturen var ødelagt. Tyskerne hadde lagt ut miner som også måtte ryddes bort først. Finnmark var ubeboelig.

De evakuerte ville fort nordover og heim. Sommeren 1945 hadde Tromsø tre ganger så mange innbyggere som før krigen, også i Harstad samlet det seg mange som ville gjøre seg klar til å dra så fort som mulig.

Men Finnmark og Nord-Troms kunne ikke bygges opp på noen få sommermåned. Folk kunne ikke bo i telt og under kvelva båter gjennom vinteren mens nye hus skulle reises. For vinteren 1945 til 1946, ble det planlagt reevakuering. Militærleiren på Trondenes ble satt i stand til dette formålet. Denne leiren hadde innbyggere helt til 1951. For de var ikke krigen over før de kom heim.

Gjenreisningsarbeidet ble ledet fra Harstad. Hit ble Finnmarkskontoret lagt. For Harstad hadde mer kai- og lagerplass enn Tromsø, og her var det litt lettere å finne boplass for offentlige tjenestefolk og flyktninger. De tyske installasjonene

kunne brukes. Dermed ble Finnmarkskontoret etablert i tyskerbrakkene i Parken og på Sama, mens brakkene rundt Harstad ga plass til hele 7 flyktningeleirer, der Trondenesleiren var den absolutte største leiren. Denne var så stor at det fikk navnet Finnmarksbyen. For det ble en egen by med eget postkontor, egne butikker, egen lensmann og her ble også Finnmark Folkeskole drevet for 250 skolebarn.

Da leiren ble avviklet i 1951, forlangte også Trondenes kommune at brakkene ble fjerna. Noe av brakkene ble sendt med flyktingene som hadde stort behov for trevirke, men mange brakker ble og omsatt i nærmiljøet til redskapsskur, sommerfjøs og driftsbygninger.

Da leirene ble fjerna, forsvant og mye av historia med våre flyktningeleirer. Det kan se ut til at flyktingene sjøl er de som veit mest om Trondenesleiren, ikke Harstad by og Harstad innbyggere. Denne historia om vår nære fortid, må ikke få gå i glemmeboka. Derfor ønsker Troms historielag, Harstad historielag og Sør-Troms Museum å løfte frem vår flyktningeleir når vi skal feire 70 år med fred.

Fredsseminaret som vi arrangerer i helga 8. til 10. mai, vil være foredrag, befaring og ikke minst å få samle inn folks egne fortellinger. Derfor er vi ute etter tidsvitner. Kan hende vi er seint ute, men desto viktigere er det at de historiene folk har hørt, kan bli skrevet ned og sikra for ettertida.

Seminaret vil starte med treff på Thon-hotellet kl. 20.00 på fredag 8.mai. Lørdag 9.mai er hovedarrangementet ute på Trondenes. Det starter kl. 09.30 med åpning og foredrag av historiker Anders Ole Haugli. Så får vi forelesning fra Gjenreisningsmuseet i Finnmark ved Nina Planting Mølmann og Heidi Stenvold.

Etter en lunsj der ute, blir det befaring med guid i området. Og etter befaringa, blir det arbeidsmøte. Vi vil ha frem flest mulig historier som enda kan fortelles. Ikke minst vil vi prøve å rekonstruere hva som var i leiren.

På søndag 10.mai starter vi tidlig for å bli ferdig før Pensjonistuniversitetet skal ha sitt arrangement kl. 13.00 Vi vil gå gjennom ei utstilling «Brent jord» og vi vil få se klipp fra 1945 om Finnmarkskontoret og Finnmarksbyen.

Kostnadene for seminaret vil være kr. 400 for ikke-medlemmer og kr. 300 for medlemmer av historielagene. Mat kommer i tillegg. Detaljer følger på påmeldingsskjema. Frist for påmelding er 2.mai. Vi må ha noen dager til å forberede arrangementet med hotell og mat.

Styret Troms historielag.